

о. Олег ЧУПА

Дамаск. Ранішні промені сонця зіграють купол Собору Пресвятої Богородиці. Ще не минуло й століття відтоді, як у 636 році місто завоювали араби-мусульмани. До храму кам'яними сходами здіймається Мансур. Добротна одежа молодого сирійця-християнина виказує його приналежність до двору халіфа. Головний податківець Дамаску на мить зупиняється на порозі церкви... «Перед дверима храму Твого стою і від страшних мислей не визволяюся», – молиться він. Сьогодні Мансур приступатиме до Пресвятих Тайн. Відчуття своєї негідності перед величчю Бога переповнює його серце.

«Але Ти, Христе Боже, що митаря виправдав, і хананеянку помилував, і розбійникові двері раю відчинив, відкрий і мені милосердя чоловіколюбця твого, і прийми мене, як блудницю і кровоточиву», – сирієць в надії відчиняє двері і входить до храму на Святу Літургію.

Дамаський податківець із незвичним ім'ям Мансур ібн-Серджун – це св. Іван Дамаскин (675-753). Близько 706 року він покинув високий пост, який займав при дворі халіфа в Дамаску, і прийняв чернечий постриг у монастирі св. Сави поблизу Єрусалима. Його молитва перед Святим Причастям – це один із прикладів, як досвід спілкування з Богом однієї людини стає підручником молитви для всієї Церкви.

У церковній традиції молитви завжди добирались ретельно. До церковного вжитку впроваджувались лише ті з них, що були укладені людьми, святість життя яких не підлягала сумніву. З життя св. Івана Дамаскина довідуємось, що його духівник тривалий час не давав йому благословення укладати молитви для церковних богослужінь. Змінив він своє рішення тільки після явлення Пресвятої Богородиці, яка докорила йому: «Навіщо ти загороджуєш джерело, яке може давати багато солодкої води? Не перешкоджай йому текти, бо воно напоїть увесь світ».

Молитва святого – це колодязь. Він, на перший погляд, неприглядний, відкриєш – а там глибина. Починаєш черпати, а вода все прибуває. Напуваючи свої душі з цих древніх

колодязів, чимало поколінь християн навчилось розпізнавати смак доброї води – суть справжньої молитви.

Кожен може пригадати собі, як у початковій школі вчився читати й писати. Учитель передавав нам своє вміння за допомогою різних порад. Непросто було скласти багато літер в одне слово, а тим більше швидко їх читати чи писати. Однак за кілька років навчання ці труднощі були позаду. Молитви Церкви – церковні богослужіння, псалтир, вечірні й ранішні молитви – це підручники, з яких «від А до Я» навчаємось промовляти до Бога, Богородиці і всіх святих. Св. Атанасій Великий (295-373) у посланні до Маркела так описав молитовну красу псалтиря: «У ньому відображене все людське життя, всі стани духа, всі порухи розуму, і немає в людині нічого, чого б не містилося в цій книзі. Бажаєш каятись, спіткали тебе скорботи й спокуси, переслідують тебе, заволоділи тобою нудьга й тривога, або терпиш щось подібне, бажаєш досягнути чесноту, успіху в ній і бачиш, що ворог перешкоджає тобі в цьому, або ж бажаєш хвалити, благодарити, славословити Господа? – в божественних псалмах знайдеш настанови для всього цього». Ці слова св. Атанасія сміливо можемо віднести до усього молитовного багатства Церкви.

Розуміння молитов приходить з часом. Спершу зміст їх неясний, а через це й нецікавий. Згодом вони стають знайомими, а ще пізніше – «нашими». Що ж допомагає проникнути у їх суть? Насамперед, це уважне їх промовляння, коли розум іде услід за кожним словом. Також деякі з Святих Отців радять роздумувати над молитовним текстом у вільний від молитви час. Постійність у цьому подвигу згодом дасть добрі плоди.

Візьмемо, для прикладу, молитву св. Івана Дамаскина перед Святим Причастям, яка міститься в молитовнику «Прийдіте поклонімся». За її небагатьма реченнями проглядаються декілька глав Святого Євангелія. Перед нами митар, що стоїть у храмі, смиренно дивлячись додолу, і просить Бога змилюватись над ним (Лк. 18, 13); жінка-хананейка, що не перестає благати Христа про оздоровлення одержимої дочки (Мт. 15, 21-28). Ми опиняємось серед розп'ять Голготи, де один з розбійників промовляє до Господа: «Ісусе! Згадай про мене, як прийдеш у своє Царство» (Лк. 23, 42). Як бачимо, у цій молитві святий поєднав свої молитовні почуття із вдумливим читанням Святого Євангелія.

Втім у «традиційних» молитвах ми не завжди можемо знайти прохання чи подяки, які б відповідали нашій ситуації. Тому свою молитву можемо доповнити власними словами. Наприкінці чину вечірніх молитов (Ранішні і вечірні молитви, Свічадо 2006) знаходимо пораду пригадати собі, як ми провели день. Якщо ми зробили щось добре, потрібно за це подякувати Богові, Який допоміг нам у цьому. Якщо вчинили щось лукаве, благаймо Його простити нас. Так народжується власна молитва. Доповнює ці поради св. Іван Ліствичник, описуючи характер особистої молитви: «Не прагни багатословити, розмовляючи з Богом, щоб твій розум не розсіявся на пошук слів. Одне слово митаря вмилоствило Бога, і один вислів, наповнений вірою, врятував розбійника» (Ліствиця, 28:10).

Через молитву Церкви Бог навчає нас, як потрібно молитись, славити, дякувати, перепрошувати і благати Його. Можливо, в якомусь короткому вислові молитви серце впізнає своє переживання, якому довго не могло підібрати відповідні слова.

2016-2017